

IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

Felelős szerkesztő: ÓZER ZSIGMOND.

Megjelen havonként egyszer. — Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-egyesület. — Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Tolnai J. Béla egyesületi pénztárhoz VII., Óvoda-utca 5. szám alá küldendők. — Szerkesztői iroda: VII., sip-utca 12. sz.

Tartalom: A jubileum. — A rendes közgyűlés. — Üdvözetek. — Az emberszeretetre való nevelés. Irta: Lederer Ábrahám. — Levelezés. — Egyesületi élet. — Vegyesek. — Pályázat. — Szerkesztői üzenetek.

A jubileum.

Lélekemelő ünnepély, melynek minden egyes pontját látni, hallani kell, leírni lehetetlen.

Avagy tudjuk-e, hogy a természet isteni szépséget hirdető rózsás kertnek mely virágszála a legpompásabb, a leggyönyörűbb? De mit beszélünk?

Hiszen jelen voltunk az isteni tiszteleten, hallottuk Lazarus énekét, hallottuk dr. Kohn Sámuel beszédét, és a ki ezeket élvezte, a ki ezeket érezte, annak a szíve feldobbant örömeiben és elismerte, hogy egy órán át élve a paradicsomban, az étellel sincs drágán megfizetve.

Furcsa egy ember az a Lazarus. Hangja majd oly szelíd, miként a kikelet enyhén lengedező szeilőjének édes susogása, — majd oly hatalmas, miként a kitoró vihar erőteljes zugása. És az a karének! Mikor a Hymnust, a magyar nemzet eme szent imáját elrebegé, szívesen éljeneztünk volna, de az a díszes hely, Isten szent hajléka, arra emlékeztetett bennünket, hogy vannak az emberi szívnek érzelmei, melyek csak akkor érvényesítik hatalmukat, ha nem nyilvánulnak hangosan, — hanem Hanna imájaként szállnak a Mindenható magasztos trónja elé.

Azután az a beszéd! Minden szava gyöngy, minden részlete remek, egészében pedig gyémántkoszorú, odaillesztve a hazai zsidótanítóság kebelére, hogy azt díszítve, értéket emelje és a társadalom szemét gyönyörködtesse.

Kohn tehetségével sem írhatnók le azt a hatást, melyet ezen előttünk örökre felejthetetlen beszéd gyakorolt.

Isteni tisztelet után a sip-utcai népiskola dísztermébe vonultunk annyian, a hányan csak elfértünk és itt egymást érték a beszédek, melyek értékét csak az határozhatja meg, ki azokat hallotta vagy azokat ím' elolvassa. Adjuk a díszgyűlés lefolyását azon rendben, melyben lefolyt.

Elnök Ózer Zsigmond bemutatja Szuppán Vilmos, a vallás- és közoktatási-ügyi magyar kir. miniszter úr ő nagyméltóságának képviselőjét, Tóth József és Dr. Verédy Károly tanfelügyelő urakat és a következő magvas beszéddel nyitotta meg a díszgyűlést:

T. közgyűlés!

Mély, őszinte tisztelettel üdvözlöm szeretett kartársaimat, kik fő- és szék- városunkból, valamint hazánk közel- és távoleső vidékeiről ide sereglettek, hogy egyesületünk 25 éves jubileum-ünnepét megüljük. A hála és köszönet me-

leg érzelmeivel van szerencsém üdvözölni, nagyságos Szuppán Vilmos képezdei igazgató urat, mint a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak képviselőjét, tek. Tenczer Pál urat, a pesti izr. hitközség képviselőjét, nagyságos Tóth József és Verédy Károly, k. tanfelügyelő urakat, Salamon Samu polg. iskolai tanár urat, mint a nagykőrösi hitközség képviselőjét s a többi tanító- és iskolabarátokat, kik szíves megjelenésükkal szerény ünnepünknek fényt és díszet kölcsönözni méltóztattak.

Egyesületünk jubileumát ünnepelvén, kötelességem volna, hogy első sorban egyesületünkről szóljak, de egyesületünk a zsidó népiskola talaján növekedett, izmosodott, illő tehát, hogy futó pillantást vessünk a hazai zsidó népiskola fejlődésére és szemügyre vegyünk a különböző feladatokat, melyeket az évszázadok folyamán betölteni hivatva volt.

Hogy felekezetünk hazánkban valaha teljesen híjával lett volna a népiskolának, azt oly felekezetről, melynek dogmaszerű elve, hogy templomot iskolává átalakítani szabad, de viszont nem, jogosan feltenni nem lehet. Hogy milyen volt a népiskola szervezete a középkorban, vagy csak két-háromszáz évvel ezelőtt, erről biztos tudomásunk nincs. Valószínűleg többé-kevésbé a chéder-hez hasonlított, a mint az felekezetünknel még a jelen évszázad első tizedeiben is országSZerte dívott. Magától érthető, hogy messze távol maradt attól, a mit mai fogalmaink szerint népiskolának nevezünk; mert minden idegen cultura kizárásával egyedül a szentírást és commentárait — ezt is minden helyes kiválasztás nélkül — és legfőlebb még a gépies írást és számolást tette tanításának tárgyává. De ezen sokat gúnyolt, sokat ostromozott zsidóiskola a maga idejében nagy és fontos hivatást töltött be: nevelte a népet istenfélemre és szomorú társadalmi és politikai helyzetében való megnyugvásra tanította. Megvettetésünk, megaláztatásunk Isten büntetése, mert törvényeit áthágtuk és számunkra nincsen üdv, míg Isten küldöttje által meg nem vált bennünket. Ezt vallotta, ezt tanította a chéder. És részben megérkezett a megváltás ideje. A nyugatról jövő eszmék, mint a villamfolyam átjárták az európai népeket. Az emberi jogok declarálása folytán a magyar zsidók mind fájdalmasabban érezték lealacsonyításukat, de belátták, hogy csak egy módja van társadalmi állásuk jobbra fordulásának: a modern culturával való haladás. Ekkor, a mult század végén, alapították német mintára és német tannyelvvel az első népiskolákat, melyeknek hivatása volt a zsidó nép zömét — mert egyes kiváló férfaink mindig voltak — fokozott cultura által a polgári jogok elnyerésére és élvezhetésére képesíteni. Ez volt a kulturiskola korszaka.

De a magyar zsidóság, mely szívre, érzelenre mindig magyar volt, mely mindig szolidaritásban állt a magyar nemzettel, melynek történetének szálai — a mint azt egy kartársunk szépen mondja — százszorosan össze vannak szöve a magyarok ezeréves történetével, meg nem állapodhatott a cultura befogadásánál, hanem kellett, hogy külső jelenségeiben is, a mennyiben a nyelvben megnyilatkoznak, nemzeti, magyar legyen. A kultur iskolák csakhamar helyet adtak a nemzeti iskoláknak, melyeknek célja volt: magyar szellem és nyelvben való nevelés által felekezetünket a magyar nemzettestbe teljesen bele olvasztani, hogy avval külsőleg is összeforrjon; ez a zsidó népiskola történetének második korszaka. Az iskola az előfeltételeket megteremtette, a fényleges egybeolvadás természetesen más tényezőktől függ. A jelzett célok után való törekvés azonban az iskola feladatát nem merítette ki, evvel párhuzamosan egy másik kötelesség haladt: a zsidó iskolának a zsidó jellegének megóvása, felekezetünknek hű és tántoríthatatlan hívek nevelése és vallásunk szent tanításainak az eredeti héber nyelven való tanítása.

Az utolsó szempontok azok, melyek a zsidó népiskolának a jelenben is megadják a létjogosultságot. Tehát héber nyelv — egy holt classicus nyelv — tanítása a népiskolában. Ez teszi sajátosságát a zsidó népiskolának. A héber

nyelv tanítása nehéz feladatot ró a zsidó tanítóra és fokozott mérvben veszi igénybe munkásságát, de lelkesedést merít abból a tudatból, hogy e nyelv tanításával, szent irodalmunk ethikai tartalmának és költői naiv bájainak kifejtésével nemcsak fentartja a kapcsolatot a hagyományos multtal, hanem eléggé meg nem becsülhető erkölcsi elemet ápol nemzeti életünk számára is, és erős a hitem, hogy a zsidó tanítók a héber nyelvvel minden időben mennél behatóbban fognak foglalkozni, mert mind általánosabbá válik a tudat, hogy szakképzettsége, a nemzeti irodalom tökéletes ismerete mellett, a héber nyelvben való jártasság a zsidó tanítónak legfényesebb éke, dísze.

Valamint a magyar zsidóság a multban egyházilag szervezve nem volt és mai napig sem az, ugy a zsidó tanítók is legujabb időkig szervezve nem voltak. Nem létezett kapocs, mely őket szorosabban egymáshoz fűzte volna; egyik a másikával nem törődött, barátságos összejöveteleket, habár csak közös bajaik elpanaszolására, nem ismertek, annál kevésbé iskolai kérdések megvitatására. 1847-ben, valószínűleg az akkor készülőfélben volt egyetemes tanítógyűlés behatása alatt Saphir, pozsonyi tanító, a Kauchvé Jiczchok czimű folyóiratban lendületes héber felhívást szerkesztett a zsidó tanítók egyesülése érdekében, de a kiűtött szabadságharcz és a reá következő gyászos események nem kedveztek az üdvös eszme végrehajtásának. Tíz évvel később Buxbaum Henrik, pozsonyi igazgató ez eszmét a „Ben-Chananjá“-ban ismét felelevenítette. Végre 1866-ban néhai dr. Meisel, pesti főrabbi és Léderer Ábrahám, képezdei igazgató felhívására, nehéz körülmények között jött létre a mostani egyesület. A fővárosunkban épen akkor pusztított kolera miatt nagy nehezen nyerhettük a hatósági engedélyt az alakuló közgyűlésre. Dr. Meisel, pesti főrabbi, az ékesszólás nagy mestere, első állott egyesületünk élén. A kik résztvettek az alakuló közgyűlésen, bizonyosan még élénken visszaemlékeznek a nagyhatású beszédre, melyben egyesületünk céljait fejtegette, a tanítókat összetartásra intette. Mellette Léderer Ábrahám, mint alelnök működött áldásdúsan. 1867-ben szép jelét adta a zsidó tanítóság magyar érzésének azon ténynyel, hogy Löw Lipót, szegedi főrabbit, hazafiui érdemeinek elismerésül tiszteletbeli elnökké választotta. Egyesületünk — fájdalom — nem soká részeseült Meisel rabbi vezetésében, mert már 2 év lefolyása után a Mindenható kiszólitá őt az élők sorából. Az isteni gondviselés azonban szemlátomást örködött egyesületünk fölött, mert méltó utódot volt szerencsénk nyerhetni ngs. Schweiger Márton, az orsz. izr. iroda jelenlegi nagyérdemű elnökének személyében, ki személyes tekintélye és fényes társadalmi állása, által egyesületünknek csakhamar nagy lendületet adott. Mellette Szántó Eleázár, igazgató és bold. Friedmann Mór vitték az elnöki tisztet; utóbbi kivált anyagi tekintetben nagy szolgálatokat tett az egyesületnek. 1876—1890-ig, tehát teljes 15 évig Szántó Eleázár, a pesti izr. hitközség fiu-iskolájának érdemes igazgatója vezette egyesületünket, kit e tisztségben Mendl Lajos, képezdei tanár, Keleti Vilmos, hittanár, Stern Mór, képezdei tanár és Csajági Béla, a pesti árvaház igazgatója, alelnöki minőségben támogattak. Szántó Eleázár ügybuzgalma és céltudatos erélyes vezetése nagyban hozzájárult egyesületünk felvirágzásához és megizmosodásához. Természetes, hogy egyesületünk életében ezen időhöz a legtöbb esemény fűződik. Ezen időben adtuk ki dr. Kármán Mór irányelvei szerint és Radó Vilmos képezdei tanár szerkesztése mellett magyar felekezeti olvasó könyveinket, melyek a magyar olvasókönyv irodalomban új irányt jelöltek ki és melyeket Mendl Lajos tanár német nyelvre fordított át. Kiadtuk Mózes öt könyvét Fűredi Ignác és Stern Mór képezdei tanárok magyar fordításában. Ekkor indítottuk meg közlönyünket, melyet a titkár közreműködésével — Csukási Fülöp, 3 évig társszerkesztő volt — Szántó Eleázár 15 évig díjtalanul szerkesztett. Az 1889. év fontos eseménye, hogy főt. dr. Kohn Sámuel egyesületünk diszelnökségét elvállalni méltóztatott s azonkívül, hogy a jelenlegi

elnökségét bölcs tanácsával támogatta, anyagi érdekeinket is hathatósan előmozdította. Szántó Eleázár leköszönése után Csajági Béla, a pesti izr. árvaház érdemdús igazgatója vezette rövid ideig egyesületünket.

Az utolsó 2 év kiemelkedő mozzanata: az árvaalpra való gyűjtés. A veszprémi kartársainktól 1886-ban megpendített eszmét magunkévá tevén, a megtartandó jubileumot alkalmul használtuk föl egy föl hívás közrebocsájtására, hogy az állami segítyen kívül a zsidó társadalom is hozzájáruljon a zsidó tanító-árvák neveléséhez és az elzülléstől való megóvásához. Fölhívásunk nem maradt pusztában elhangzó szó. Nagy és kis községek, Chewrák, nőegyletek, gazdagok, szegények egyaránt siettek áldozatukat az emberszeretet oltárán meghozni. Kötelességem volna felekezetünk ezen áldozataiért és a zsidó tanítók munkássága iránti elismeréseért, tanítóink hála érzelmeit kifejezni. De a költővel mondom:

„Hogyan dicsérjelek, de úgy, hogy ne sokalld,
Se szűk szavakkal el ne játszszam kegyedet,
Mert gyűlölséget ébreszt a nemesben az,
Ki a magasztalásban nem ösmer határt.“

Érzem, hogy nem vagyok képes gyöngye szózatommal ezen hálát eléggé kifejezni és ezért a hálálkodás helyett legyen szabad egy ígéretet, egy fogadalmat tennem: Mindazt, a mit felekezetünk a zsidó tanítók árvái érdekében az anyagi téren cselekedtek, azt a tanítók felekezetünknek szerencsésebb helyzetben lévő gyermekeikkel szemben a szellemi és erkölcsi téren fogják visszaszolgálni.

Tisztelt közgyűlés! Mikor Jeruzsálemben a főpap az év legszentebb napján díszfelvonulását tartotta a templomba, az iskolák főnökei ott állottak az utak kanyarulatainál és esdekeltek, hogy imádkozzék a tanítókért és a tanulók szellemi fejlődéséért. Mi is, mielőtt díszülésünket megkezdtük, föl kértük a pesti hitközség egyik főpapiját, hogy áldást mondjon a tanítók munkásságára és ezen intézményünk virágozására. Az Isten, az ő zsoltárszerű imáját meg fogja hallgatni, ha összetartás, egyezség, békesség lesz köztünk és egyesületünk fennállása biztosítva lesz, ha egyesületünk, mint eddig is, nemcsak anyagi, de az emberiség magasabb javai elérése érdekében is fog munkálkodni, mert bölcseink mondása szerint כל כנסיה שהיא לשם שמים סופה להתקים

Minden egyesület, mely magasabb célokat tűzött maga elé, fönn fog állani. Egyesületünk is fönn fog állani gyarapodni és virágozni. Ugy legyen!“

Ezek után van szerencsém az ülést megnyitottnak nyilvánítani.

A nagy tetszéssel fogadott beszéd után a díszgyűlés kellemes meglepetésben részesült. Suppán Vilmos ugyanis felemelkedett helyéről és üdvözölte az ünneplő jelenvoltakat oly szavakban, melyeket zsidó tanítók ily helyről jöve, nem hallottak még soha. Hiszen a tanító legszebb fájának is nagyon ritka gyümölcse az elismerés. A büszkeség nemes érzetének némi vegyülete gerjedt szivünkben, midőn szónok Magyarország közoktatása zászlóvivőjének nevében elismerte, hogy mi tanítók ugyis, mint az imádott magyar Haza gyermekei és úgy, mint szeretett felekezetünk rendíthetetlen tagjai, megtettük kötelességünket. De nézzük a beszédet magát:

„Igen tisztelt hölgyek és urak !

Midőn Csáky Albin gróf, vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ő nagyméltóságának megtisztelő bizalma folytán, képviselőjében van szerencsém az orsz. izraelita tanítóegyesület jubiláris közgyűlésén megjelenni, nem tehetem, hogy magas megbízóm üdvözlétének átadása alkalmával kifejezést ne adjak azon örömmönek és azon gondolatoknak, melyek lelkemet e pillanatban betöltik.

Huszonöt év hosszú idő nemcsak az egyes ember, hanem még az intézmények, az egyesületek életében is. Kétszeres fontossággal bír az a huszon-

öt év, melyet az orsz. izr. tanítóegyesület a mai nappal befejez; mert jelentőségét nagyobbítja az a körülmény, hogy csaknem egybeesik a népoktatásügyünk alaptörvénye keletkezése óta lefolyt 25 évvel. Ez az időszak hazánk népoktatásügye történetében új korszakot képez, melyet a népoktatás általános elterjesztése és hatalmas megizmosodása jellemez. Ezen időben mindenfelé új iskolák támadnak, a tanítók száma megsokszorozódik, képzettségök emelkedik, a hazai tanügy és irodalma nem várt lendületet vesz.

A hazai közművelődés ezen aranykora létrehozatalában nem csekély része van az ország izraelita tanítóságának és e tanítók egyesületének is, melyet 1868. évi törvény már készen talált. Nem lehet czélom e faktorok érdemeit részletezni és minden irányban méltatni. Csupán két mozzanatot akarok kiemelni, mely a hazafi és a tanügy embere előtt kiváló fontossággal bír. Első az, hogy az izraelita tanítóság mindenütt, a hol a magyar nyelv terjesztése és a magyar állameszme iránti tisztelet ápolása szükségesnek mutatkozott, híven teljesítette kötelességét. Az izraelita népiskolák országszerte csekély kivétellel magyar tannyelvűek, tanítóik tudnak magyarul, az ifjúságot magyar szellemben nevelik és benne a hazafiság érzületét lelkiismeretesen ápolják. E nagy fontosságú működésért az izraelita tanítóságot megilleti a nemzet és a kormány hálája:

Második mozzanat, melyről meg akarok emlékezni, az izraelita tanítóság körében megtalálható szép szakképzettség és önművelés iránti törekvés. Arról tanuskodik az ország számos izr. népiskolájában megtalálható kiváló tanítási eredmény; a néptanítók vezérlő férfiai, a paedagogia művelői, a népiskolai tanügyi irodalom kiválóbb munkásai között számosan az izraelita tanítósághoz tartoznak. Az izraelita tanítóképezde pedig az ország legjobb e nemű intézetei közé tartozik.

Az izraelita tanítóságnak hazafiság és képzettség tekintetében ily kiválóvá tételéhez kétségtelenül nagy mértékben hozzájárult az egyesület, melynek huszonöt évi fennállása jubileumát ünnepeljük. Nagy feladatokat oldott meg a multban; irányítója volt az izr. tanítóság szellemi törekvéseinek; istápolója az anyagiakban. Mindkét irányban működni kell a jövőben is; szellemi téren meg kell tartani a tanítóságot a haladás útján; anyagi tekintetben meg kell óvni a tanítók jogait. Ez annyival szükségesebb, miután sajnos, éppen az izraelita iskolafenntartók között gyakran találhatók az olyanok, a kik a tanítók alkalmazásánál megtagadják tőlük a törvény biztosította jogokat. Ily bajok orvoslásához nem elég a kormány erélye; szükséges az iskolafenntartók gondolkodásának megváltóztatása is, a mi csak társadalmi úton sikerülhet.

A multban felmutatott sikeres működésére támaszkodva, és a jövőben elérendő sikerei reményében igaz örömmel adom át az egyesületnek megbízomnak, gróf Csáky Albin, vallás- és közoktatásügyi minister úr ő exczellenzciája legmelegebb üdvözlését!"

Elnöklő Ózer Zsigmond, mintegy felvillanyozva a szép beszéd hatása által, köszönetét fejezi ki a mélyen átértett, szívből fakadt szavakért és igéri, hogy a hazai zsidó tanítóság mint eddig, úgy ezentúl is élete legszebb és legszentebb feladatának fogja tekinteni, kettős szép missióját egész odaadással csüggedést nem ismerő iparkodással betölteni. A szünni nem akaró lelkes éljenzések alatt lépett Bárd Rezső a pódiumra és hatalmas hanghordozással, ifjú lelkesedéssel olvasta fel Bánóczi József következő, eszmékben gazdag, nagyszabású, gyönyörű beszédét:

Tisztelt közgyűlés! Mélyen tisztelt Uraim!

„Úgy vélekedünk, hogy feltevéseinkben a határon túl nem mentünk, ha Magyarhonunk izraelita hiiközségeiben és ezeknek képviselőiteinél a leghőbb rokonszenv és legtevékenyebb összeműködésre oly ügyet illetőleg számíthatunk,

mely hivatva van, ifjuságunk nevelő- és képzőintézeteinek új lendületet, tágasb hatáskört és erős alapot, tanítóinknak pedig biztosított állást és örömet üdvös hivatásukhoz adni.“

E szavakkal fordult 1866-ban a hazai hitközségekhez az „ideiglenes bizottmány“, midőn a magyar izr. országos tanítóegyletet megalapítani készült.

A lelkes kezdeményezők nem csalatkoztak. A lefolyt negyedszázad fényesen igazolja merész vállalkozásukat s immár egy anyagilag megizmosodott s erkölcsileg megerősödött egyesület ötszáznál több tanítóval oszthatja meg, a mit tőlük nyert: a biztosságot és tekintélyt, s szolgálhat segédül hol kell, paizsúl, ha szükséges.

Ez egyesület megalapítása nemcsak a tanítók érdeke volt, hanem az iskoláé is. S mivel bölcseink szerint Izrael győzhetetlen, míg iskolái vannak, fennállásához — bátran vallhatjuk — a felekezet érdeke is fűződik.

Egyesületünk s iskolánk története általában élénk kölcsönhatást tüntet fel; ennek hanyatlása amannak veszteglésével járt s igaz érdekeink felismerése lendületet adott mind a kettőnek.

Igen, most felismerjük, ez nem lehetett másként. De hogy így lett, hangoz tanubizonyosság egyrészt egyesületünk életrevalósága s másfelől felekezeti iskolánk szükségessége mellett.

Az állami függetlenségünk visszavivását követő első évtized tapasztalatai tanítottak iskolánk becsének felismerésére. Mint az országnak majd minden felekezete, mi is jobbadán az államra és a községe biztuk ifjuságunk nevelését és oly nemzedék lépett az ősök örökébe, melynek hitbeli öntudata nem mindig volt ment az elhomályosulástól. Az országszerte beállott visszahatás alól legkevésbé vonhattuk ki magunkat mi, kik iskoláinkra inkább rászorultunk, mint hazánk bármely más felekezete. Mert engedhetjük-e, hogy multunk emlékei és hagyományos kincsei a történet és régiség tárgyai legyenek egyedül? Nem kötelességünk-e az életre és követelményeire kiható eleven kapcsolatot tartani fenn a mult és jelen között? Ha nekünk csupán tudomány lesz a zsidóság, mi lesz vajjon másoknak?

És nem kevésbé nyomós a másik ok. Héber irodalmunk gazdag erkölcsi és vallásos és szellemi tőkéhez csak a héber nyelv ismerete vezet, a biblia nyelve, őseink nyelve — az, melyről annak tanítását buzgón ajánlván, Comenius nagy kortársa és a magyar nyelvi oktatás apostola, Apáczai János lelkesedve mondja: „Téged teremtett a magas Isten az első embernek. Rajtad szólott Mózes, a próféták, a barbar királyok te benned tisztultak meg, lettek világosokká és ékesszólókká. Te szent vagy, te bölcs vagy, te mennyei vagy s ha minden eltöröltetnék, te megmaradsz örökre.“

Igaz, 1880 óta szaporodnak iskoláink; számuk azonban még mindig nem áll szükségleteink arányában s azért nem is szolgálják felekezeti érdekeinket elég nyomatékosan és elég sokoldaluan. A 16,805 népiskola között csak 566 izraelita, 3.37%, holott a lakosságnak nagyobb százalékát teszzük. Ép ily sajnálatos tény, hogy 1000 gyermekünk közül csak 805 jár iskolába s a tankötelezettségnek az ország felekezetei között három felel meg jobban, mint mi. S bár kétséges, ha vajjon iskolátlan helységekről ma is oly szigorúan ítélnének-e bölcseink, mint hajdanában, bizonyos, hogy a hol nincsen iskola, ott a hívők öntudatától ma is messzebb az Isten.

Am hiszszük, elemi oktatásunk fejlődése ma már nem belátásunk hiján, hanem csupán szegénységünkön mulik s gyarapodó erőnk hova-tovább pótolni fogja a multak mulasztásait.

Azonban ideje a felekezeti oktatás keretét szükségleteinkhez szabnunk; ideje szemügyre vennünk, miben szorúltunk pótlásra, miben kiegészítésre vagy éppen ujításra. Igen ujításra! Épen itt merjük ezt bátran hangoztatni — a teremben, melyet az ország első hitközségének hálaára kötelező vendégszeretete

mai ünnepi gyűlésünk helyéül átengedni kegyes volt. A félénk javaslat bátor-
ságot merít e község czéltudatos kezdeményezésétől s az ingadozó tervezés
erőre kap nagy alkotásainak mérlegelésétől. Tenni annyit mint ő, más községe
az országnak nem képes; de melyik nem tudna, mint ő lelkesedni, tenni
és áldozni?

Igenis, mondjuk ki hangosan, ha kell, harsányan: felekezeti szükségle-
teink eleven bősége rég szétfeszítette a hagyományos és szűkes keretet, mely-
ben oktatásügyünk, közönséges kárunkra, még mindig senyved.

A héber iskola — Budapest példájára — a nagyobb városokban és mind
ama helyeken sürgős szükség, a hol a családi élet már alig neveli a hitköz-
ség leendő tagját. Fájdalom, e téren az iskolának a család fejlesztő hatását
nem támogatni vagy kiegészíteni, hanem egyenesen pótolni, mindenestül
helyettesíteni kell.

A talmud-tóra ez idő szerint, kevés kivétellel, a rabbi buzgóságára van
hagyva. Ha egy ennyire fontos oktatási intézményt nem egyes emberek áldo-
zatkészségére alapítanánk, sok hitköztségben feles számmal akadna, ki ez is-
kola áldását keresné. Pest itt is példakép lehet.

Leányainkról mintha teljesen megfeledkeznénk! Alig van hely az ország-
ban, hol az elemi, vagy legjobb esetben a felsőbb népiskolai oktatás után
még valamivel kínálhatnók. Így kerülnek más felekezeti, nem ritkán épen
kolostori iskolába s ezzel idegen és elidegenítő hatás alá oly korban, midőn
fejledező elméjük rokonérzések és meggyőződések betogadására különösen
hajlandó. S vajjon mi fogja később e benyomások vészes erejét megingatni?
Tán a vallásos élet a családban? vagy a zsidósághoz tartozás önérzetes hir-
detése s a más vallásuk által való megbecsülése a társadalomban? A mi-
szerte a városokban polgári leányiskolákat nem állítunk, az igazi, a gyökeres
javulás reményéről le kell tennünk.

S felpanaszoljam-e, hogy tanítónőinket sem magunk neveljük magunk-
nak? A protestáns felekezetnek sincs tanítónőképzőjük, de azok nőit nem is
alkalmaznak; csak kézimunkára. Nálunk 912 tanítóval szemben 110 a tanítónő
— csak ennyi! és igazában ez a kevés is csak részben a miénk!

Iskola kell: fiú- és leányiskola, elemi és polgári iskola, felsőbb leány-
iskola és tanítónőképző — minél több és minél többféle iskola: csak ebből
indulhat ki a generáció. Felekezeti oktatás — ezt hirdesse, ezt magyarázza
a pap, a tanító, az apa a községben, az iskolában, a családban, midőn há-
zában ül s midőn az úton jár, midőn lefekszik s midőn felkel.

A zsidó iskola azonban nem egyedül a felekezet, hanem a nemzetszol-
gálatában is áll. Büszke örömmel valljuk, hogy e téren a zsidóság egészen,
tehát páratlan módon teljesíti kötelességét. 1887-ben 544 között csak 85 volt
a nem magyar iskola. 1890-ben pedig 566 között már csupán 43 s ezek kö-
zött is 40-ben a tannyelv magyarral vegyes s csak 3, ismétlem: háromban
tisztán német. S 1022 tanítónk közt csak 9 van, ki kevésbé bírja az állam
nyelvét s egy sincs, mondom: egyetlen egy sincs, ki nem értené — a mi
oly arány, melynek még az állami iskolák is mögötte maradnak. Így terjeszt
a zsidó iskola magyar érzést és nyelvet, hűséget és hazafiságot. Így tetszik
meg, mily jelentős része van a zsidó iskolának abban, ha sikerült az elemi ok-
tatással meghódítani az országot az államnak s a népet a nemzetnek.

Iskolánk általában kulturális és szervezeti tekintetében hazánk oktatás-
ügyének emelkedő színvonalát sohasem süllyesztette. S ez javarészt községeink
érdeme. A mi iskoláinkban csak 3% olyan tanító van alkalmazva, kinek nincs
oklevele: e tekintetben a felekezetek közt legelső helyen állunk. Viszont a 979
rendes tanítóval szemben mindössze 43 néptanító van, 4·2%₀, míg magánál az
államnál is 9·9%₀ s a községeknél 10·7%₀ a segédtanítók arányszáma. A szí-
goru kiszemelést e szerint községeink a tanító szellemi munkájának megbe-

csülésével egészítik ki, nem élnek vissza a kezdővel, nem terhelik túl a küzdőt. A tanító idealizmusát, lelkes buzgalmát így támogatják és erősítik a maguk részéről is. Üdv és hála nekik ezért!

Ma, midőn huszonöt év eredményére visszatekintve, dolgos elménket pihentetjük, észreveszszük, hogy a zsongás, melyet a félreértés és elégedetlenség és panaszolkodás zsvajának tartottunk, jobbára a munkának, a haladásnak volt kísérő zaja; észreveszszük, hogy minden fél és tényező karöltve és egymást kölcsönösen támogatva dolgozott; és észreveszszük, hogy jókora utat tettünk meg előre. S meghatva s szeretettel szemléljük a fejlődő magyar Izraelt.

Ez elismerésből nem szabad kifognunk, sőt dicsérten dicsérjük az országos izraelita tanítóegyletet. Tanítóságunk lángjának ő hivatott központja; testületi szellemének gondos ápolója s magasodó színvonalának állandó fejlesztője. Hogy mint igazán szükséges intézmény küldetést teljesít, mutatják fejlődésének és működésének összefoglaló adatai. Első évi kiadása volt 168 frt, az utolsó 7033 frt; első bevétele 1146 frt, a tavalyi 16,292 frt; huszonöt év előtt volt a vagyona 978 frt, ma 36,000 frt.

S az önzetlen és kitűnő vezetés mellett ép ily eredményes volt a lefolyt negyedszázad szellemi munkája, mely — kiváló tapintatra valló irányítással — különösen két feladat megvalósításában lép szemünk elé. Az egyik a tanító állásának megvédése, a másik az iskolának felekezeti szellemű könyvekkel ellátása.

Melyik volt fontosabb, melyik sürgősebb. Ismerjük el hálával, hogy bátor és ügyes kézzel vitte dűlőre mind a kettőt s hogy diadallal küzdött mind a két irányban. Megvédette a tanító kenyerét és önérzetét s így becsületet szerzett magának a tanítói állásnak. Megtámadta a közömbös vagy épen idegen szellemet s hamisítatlan nemzeti alapon meghonosította ott a mi szellemünket s így a zsidó iskolát igazán zsidóvá tette. Kiadványai nem kevesebb mint 375,000 példányban szolgálják felekezetünk érdekeit és a saját hirnevét. Hány remegő szívet nyugtatott meg, hány család fejről távoztatá el a bolygó hontalanság fenyegető átkát, hány özvegy és árva könnyjét törle el — az Isten tartotta számon.

Az új időt új feladatok várják.

Elsőben is terjeszteni kell elveinket, hatásunkat. Midőn az egylet megalakult, 213 tagja volt s ma, huszonöt év multán is még csak 655, köztük 500 tanító — nem egészen a fele. Számítunk rá, hogy tanítóképzőnkől nem fog többé senki kilépni, a ki egyletünk célja és fontossága felől felvilágosítva nincs; reméljük, hogy vidéki köreink összesen és egyenként, ezentúl minden gyűlésüket a propaganda hathatós eszközévé teszik; óhajtjuk, hogy minden tanító, városban és falun, magatartásával és működésével egyesületünknek új becsülőket és támogatókat szerezzen. Egyesületünket a zsidó iskola kiegészítő részévé kell tennünk. Meg kell hódítanunk a tanítókat, hogy ezek viszont megnyerjék a hitközségeket és nagy ügyünk minden igaz barátját. Kétszeres-háromszoros tagszámmal tizszeres-százszoros munkát fogunk végezhetni.

Az árvaház ügyét a lefolyt idő becses örökségének nézzük. A mit az emberszeretet tervezett s a lelkesedés megindított, megvalósítását kötelességünké teszszük. Hiszszük, hogy annyi kitűnő község és testület, annyi buzgó tanító és pártoló támogatása ezentúl is segédkezet fog nyújtani egy intézmény megteremtésében, mely tanítóink árváinak emelve, felekezetünk kiapadhatatlan jótékonyágának lesz örök emléke.

És még egy sürgős és fontos feladat várja kezdeményünket, illetve — minthogy ezt ezelőtt pár évvel először a pesti hitközség nagynevű titkára pendíté meg — közreműködésünket. A héber elemi oktatás annyiféle, a hány a község, a rabbi, a tanító. Ki nem érzi e lehetetlen állapot nyugét? Ki

látja kárát, ha nem az iskola? És minél nagyobbak városaink, minél vándorlóbb a népünk, annál inkább kockáztatjuk ez ügy rendezése híján iskolánk legelső tárgyának minden sikerét. Kiváló felekezeti érdeket fog egyesületünk szolgálni, ha kipróbált szervezetét és vitatlan tekintélyét ez ügy javára latba veti.

És nincs benn kétség, hogy a mily egyetemes a baj érzése, ép oly készséges lesz minden döntő tényező — község és rabbi és iskolaszék — közreműködése. S. valamint eddig is központi organumaink zajtalan, de nyomós közrehatásának nem egy sikerünk java részét köszönjük, úgy reméljük, hogy e föladatban felekezetünk föléledő szervezete is segítségünkre lesz. Hisz az iskola és a tanító ügye elválhatatlan a felekezetétől. A jó iskola emeli a felekezet színvonalát s. a jobban megbecsült felekezet emeli a tanító társadalmi állását. Csak a ki közülünk az *egész felekezet* szolgálatában áll, felelhet meg hivatásának teljesen. Az ő sikertelensége a mi kudarczunk, az ő eredménye a mi dicsőségünk.

Felekezetem tanítói, városaink örei, fogjunk szeretettel kezét és lépjük át bizalommal az új negyedszázad küszöbét. A kipróbáltak a munkában segítsék szíves hajlandósággal a kezdőket, s az ifju tagok közeledjenek nyíltsággal és bizodalommal felénk idősbek felé. Mert közös a munkánk, a reményünk és a célunk.

Az Isten óvja hazánkat és felekezetünket.

Végzem a hogy az 1866-ban írt s már idézett felhívás. A zoltárost szólaltatja meg imígyen: „És legyen az Úrnak, a mi Istenünknek kegyelme mi rajtunk, és erősítse meg előttünk kezünk cselekedeteit.“

A szerző is, a felolvasó is megéljenezve megtapsoltatott és elhatározott hogy az ékestollu szerzőnek jegyzőkönyv- és sürgönyileg köszönet szavazzassék.

Új meglepetés érte az ünneplőket. Walder Jakab (Baja) tartott beszédet, szépet, gyönyörűt, milyent csak tőle várhattunk. Ismertük szép tehetségét, tudtuk, hogy a mire ő vállalkozik, azt keresztül is viszi férfias komoly- és higgadtsággal.

De nem, ennyit nem vártunk, tulliczitálta önmagát; ime itt a beszéd egész terjedelmében, olvassátok, ítéljetelek:

Mily szépek a te hajlékaid Jákov — nyugvóhelyeid Izrael! Az isteni szellemtől ihletett pogány próféta eme szavai jutnak eszembe, midőn együtt látom a zsidó tanítóság színe-javát. Aki így látja békés egyetértésben, menten minden önösségtől, egy eszméért lelkesülve, egy érzéstől áthatva, egy akarat-tól indítatva, annak, habár — mint Bileámnakátkozni volt is szándéka — önkénytelenül áldásra nyílnak ajkai és elragadtatva kiáltja: Mily szépek a te hajlékaid Jákov nyugvóhelyeid Izrael! Az egyes individuumoknak lehetnek és bizonyára vannak is hibái, fogyatkozásai, de az összességen — nem fog az átok, mert itt nincs kicsinyes féltékenység, irigység; kölcsönös bizodalom fűzi együvé, kölcsönös szeretet melege hatja át a sziveket. S ki tartja ébren eme érzelmeket, ki szítja a lelkesedés lángját? Az, a ki köré ma oly nagy számban csoportosultunk, közös jó anyánk, ki velünk kesereg, ha bánat tépi szívünket, velünk ujjong, ha öröm dagasztja keblünket, a kinek érezzük szíve lüktetését, mert vele egyek vagyunk: . . . egyesületünk. Valamint a Nap, mint központi test körül csoportosulnak a bolygók és a gravitáció erejénél fogva szétválaszthatatlan egészet képeznek vele, úgy egyesíti az a mi egyesületünk a hazai zsidó tanítóságot organikus, együttműködő egészszé. Innen árad ki a tudás világossága, a szeretet melege. Azért vonzódunk mi ide. Egy évi nehéz, fárasztó munka után ide sietünk, hogy új munkában keressünk üdülést. — Itt látjuk a zsidó tanítóság tisztos veteránjait, kik megőszült fővel, de meg nem hidegült szívvel szolgálják a tanítás szent ügyét; itt látjuk ifju-

kori bajtársainkat, kikkel együtt küzdöttük a létért való nehéz harcztot, itt látjuk a lelkes ifju nemzedéket, mely hivatva vállainkról levenni a terhet megürült nyomunkba lépni.

Legyen ezért hála és elismerés e közös jó anyáknak!

De hiszen én dicsérő hymnust zengek itt az egyesületre, a magam érzelmeit tolmácsolom, holott a vidéki tanítóság érzelmeit kellene kifejezésre juttatnom. Tudom, vannak önálló, saját fénynyel bíró napok, bár kicsinyeknek látszanak — túlragyogják a mi napunkat; vannak rendszerünkben üstökösök, melyek nem látszanak a gravitáció törvényének engedelmeskedni; tudom — legalább úgy mondták — hogy napunknak foltjai vannak; tudom, hogy az igazi barátunk, ki tükröt tart elénk, mely híven mutat, nem rejti el a foltokat, hanem szelíden int és dorgál szeretetben, ha a kötelességünket be nem töltöttük; de én a foltokat nem látom, nem akarom látni; az ünnepi hangulatba ne vegyüljön most semmi disszonancia. Mindazok, kik itt vannak, kik nem kimélték időt és költséget, hogy ez ünnepély fényét emeljék, egy szívvvel-lélekkal hangoztatják: „Hála és elismerés közös jó anyáknak!”

De ápoló gondjai nemcsak itt, a közös családi tűzhelynél nyilvánulnak, azok elkísérnek bennünket mindenüvé széles e hazában. Áldásos működése meglátszik az iskolában, jótékony hatása a tanítókon. A felekezeti tanügy terén irányt szabott a tanítóságnak a bibliának magyar fordítása és könyvkiadása által; a mellett, hogy a tanító ügyén nagyot lendített, ápolója lett a hazafias zsidó szellemnek. Gondja volt rá, hogy mi is alapítsunk magunknak családi tűzhelyeket s ezeket is ugyanaz a szellem leng át; szent helyei ezek a hazafias vallásos érületnek, terjesztői a világosságnak, erős oszlopai a közszellemnek; megerősítik a kölcsönös bizalmat és szeretetet a kartársak közt, emelik a tanítói tekintélyt a külvilág előtt. Mert a közösségek, melyeknek alkalmok van megismerkedni a tanítókkal, megtanulták becsülni a nemzet egyszerű nap-zámosait, kik nem világrendítő problémák megoldásával fáradoznak, hanem csendes, fel nem tűnő zajtalan munkásokkal a jövő nemzedékek boldogságának vetik meg alapját. Kezdenek érdeklődni a tanítás ügye iránt, melyhez érteni véltek ezelőtt is. A vidéki tanítóság közt hatványozott tevékenység látható, a nemes ambíció fokozott munkásságra, önművelésre serkent. A falu magányában tespedésre kárhoztatott fiatal tanító új táplálékot nyer, új eszmékkal gazdagodik; idealismusa, melyet az iskolából magával vitt, s mely már-már meghidegült környezete közönyösségének fagyos lehelete alatt, újra föllobban. Mert rövid éltű, finyás melegházi növény az idealizmus, mely kikelve az iskola melegágyából, az élet zordon levegőjében csakhamar elcsenevészne, tönkre menne, ha nem találna ott is ápoló kézre. S idealizmus nélkül mily sivár a föld! Nélküle nagyot teremteni nem lehet s nekünk tanítóknak kiválóan szent kötelességünk, hogy fennen lobogtassuk zászlaját. Példaadásával az anyaegyesület arra tanít bennünket, mint kelljen saját érdekeink mellőzésével, feláldozásával a közjóért buzogni.

Hála és elismerés legyen ezért e közös jó anyáknak.

Nagyot teremteni idealizmus nélkül nem lehet. Csakhogy ritka, finyás növény ez, mely többnyire a nyomorral egy fán terem; a gazdagon terített asztal mellett a hangzatos szavak burjánznak fel; a nyomorban sínlődöt csak az érti meg, ki maga is érezte az éhség kínjait.

Egyesületünket azok teremtették meg, kik átérték a tanítói pálya minden keserűségét, kiknek szíve megesett a szegény páriákon, kik a „quem dii odere“ kétezeréves átok sulya alatt györnyedeztek. — Mi, ifjabb nemzedék, bámulattal tekintünk vissza ama titáni harcokra, melyek a butaság és felvilágosodottság közt folytak; tisztelettel bámuljuk ama harcosokat, kik szembe mertek szállani a sötétség gonosz szellemével. Mint a Palaestinába visszatérő zsidóknak, kik templomukat föl akarták építeni, nekik is mindig harcra ké-

szen kellett állaniok. Egyik kezökben az építő szerszám, a másikban a kard. Nagy és szent házat kellett fölépíteniök: a világosság istenének templomát. Köröskörül ólalkodott az ellenség, a sötétség undok szülöttei; de az isteni szellemtől áthatott bajnokok ott állottak rendületlenül és nem tágitottak, s ha kellett, szivvérökkel pecsételték meg hitöket.

És most szilárdan áll ez épület, mint vára és menedéke a zsidó tanító-ságnak. De nemcsak a tanítókat öleli az egyesület melegen érző kebeléhez, hanem támogatja özvegyeit és menedékhelyet nyújt árváinak is. Néhány lelkes férfiú buzdítására árvaház létesítését tűzte ki céljául. Igaz, hogy e terv megvalósítása alig van túl a kezdet stadiumán; de — — közös jó anyánk felt-jait nem látom, szabad-e szemet hunynom szeretett testvéreim hibái és mu-lasztásai előtt? Kimondom nyiltan és szeretetben — mert e komoly órában néhány komoly szó helyén való lesz — kedves testvéreim, benneteket terhel a mulasztás vádja, hogy közös jó anyánkat nem támogattátok kellőképen a megkezdett nehéz munkában. — „Nagygyá csak fiaid szent akaratja tehet“, mondja a költő. Mindenkinek részt kell venni a nagy munkában, szükségünk van minden munkás kézre, ha nagyot, dicsőt, maradandót akarunk alkotni. Ott láttuk első sorban a serény munkások közt Veszprémet, melyet a kezde-ményezés dicsősége is illet, ott láttuk Gyórt, Miskolcot, Baját, Szabadkát, Balassa-Gyarmatot, de hol maradt hazánk annyi kiváló községe, hol késik Pozsony, Fehérvár, Mohács, Arad, Temesvár, Kassa, Debreczen, Nagyvárad?

Hát mi sohasem leszünk nagykoruakká, mindig csak az anya védő-szárnyai alá meneküljünk?

Elragad érzelmeim hevessége. Megállapodom. Ne zavarja az ünnepi han-gulatot diszszonancia. Egyesületünk 25 éves fennállásának jubileumát ünnepel-jük ma. Megérdemli, megszolgált érte. Sokat tett érettünk: Egyesítette a hazai zsidó tanító-ságot egy közös zászló alá, fokozta önbizalmát, emelte tekintélyét, ápolta a közszellemet.

Termékenyítőleg hatott a vidékre, a fiók-egyletek létesítése által a szel-lemi életnek új tért nyitott, bibliafordítása s könyvkiadása által irányt muta-tott a hazafias, felekezeti tanügy terén; támogatni a tanítókat tőle telhetőleg anyagilag, erkölcsileg támogatja özvegyeit, árváit.

En bízom egyesületünk jövőjében, szentül hiszem, hogy egyesületünk fel fog virágozni; de nagygyá csak fiai szent akaratja teheti.

Föl munkára hát! Tegye meg minden gyermeke kötelességét, munkál-kodjunk vállvetve, tekintsük őt kedves jó anyánknak, ki csak fiai üdvén dolgo-zik, tekintsük egymást édes testvérekül s akkor le kell dőlni a „puem dii odere“ kétezeréves, szégyenletes emlékoszlopnak s ha egykoron mint aggok a Mindenható jóvoltából megérjük azt az időt, mikor ötvenéves fennállásának jubileumát ünnepeljük, lássuk fényben, lássuk dicsőségben, lássuk megíjful-tan, viruló egészségben és ifjú erőben e kedves jó közös anyánkat.

Alig hangzottak el a harsány éljenzések és Adler Simon elszavalta Palágyi Lajosunk szép alkalmi ódáját, mit lapunk múlt számában már közöl-tünk. A költő szép eszméi magukkal ragadták a hallgatóságot és egész taps-vihar keletkezett, mikor elhangzottak a szép szavak:

„Oh legyen áldott ünnepetek
S mind-mind boldogan ünnepeljeteK,
'Ti igaz hit becsületes hívői,
Igaz műveltség hős zászlóvivői.“

Ezután a nagy választmány megállapodása szerint Csukási Fülöp szo-kott szép indokolása után tiszteletbeli tagokul egyhangulag és roppant lelke-sedés mellett megválasztattak: Csáky Albin, vallás- és közoktatásügyi magyar királyi miniszter úr ő nagyméltósága, báró Hirsch Mór, a nagy emberbarát, Szántó Eleázár volt és Ozer Zsigmond, ez idő szerint még aktivitásban álló

egyesületi elnök, ki ezek után hazafias, lendületes szavakban a diszgyűlést a következő beszéddel zárta be:

Mélyen t. uraim!

Ünnepi óráink befejeződtek. Egyesületünk történetében letettük az első határkövet, melyre a múltnak eredményei s a jövőben vetett remények be vannak vésve. Vajha, a kinek a sorsból adatni fog, hogy $\frac{1}{4}$ évszázad múlva e kőre visszapillantasson, ezen reményeket teljesülve látná. Vajha az eszmék, melyeket az ünnepi beszéd kitűnő írója a zsidó tanügy kiszélesítése iránt kifejtett, teljesülnének. Fogadják mélyen tisztelt uraim hálás köszönetünket a türelem és kitartásért, melyet ünnepünk lefolyásánál tanusítani méltóztattak. Vajha ünnepélyünk tetszést nyert volna szemükben s azon benyomással távoznának, hogy egyesületünk egyik szerény tényezője a tanügynek és jótékonyágnak. Fogadják hálás köszönetünket Lazarus Adolf főkántor, főt. dr. Kohn Sámuel, Walder Jakab, Palágyi Lajos, Bárd Rezső, Adler Simon és Csukási Fülöp urak, kik az ének, ékesszólás s költészet harmónikus összhangzása által ünnepünk keretének méltó tartalmat adtak. Fogadja hálás köszönetünket a pesti izr. hitközség, mely isteni tiszteletünk megtartására legszebb templomát bocsátotta rendelkezésünkre. És most bezárhatnám ünnepélyünket, de nem lennénk méltók a tanítói névre, ha ünnepünk végén is meg nem emlékeznénk közös anyánkról, magyar hazánkról, melyet kimondhatatlanul szeretünk. Ha meg nem emlékeznénk felséges királyunkról, ki atyai jóságát minden népére minden felekezetre egyformán sugározta. Azért ezen szavakkal zárom be az ünnepélyt: Éljen a király! Éljen a haza!

Igy folyt le a jubileum, mely örökre felejthetetlen marad előttünk. Minden pontja fényes, minden részlete pompás és egészében maradandó, soha el nem enyészhető nyomot hagyott hátra a szivekben, melyekben az az őszinte kívánság támadt, hogy mire ismét jubilálunk majdan, hadd lássuk a hazai tanítóságot boldogan.

Schön Bernát.

* * *

A diszgyűlésen a következő sürgönyök és üdvözlő-levelek olvastattak fel:

Rosinger Márton tanító, Miskolcz. Szivemből üdvözlöm egyesületünk tagjait. Éljen Szántó Eleázár!

Stein Sámuel, pártoló tag, Berlin. A jubileumra megjelent tagoknak és volt kartársaimnak hazafiui üdvözlőmet!

Pfeiffer Mór, a győri izr. tanító-testület nevében. A lelkes ünnepélyhez szívélyes üdvözlőt küldi a tanítótestület.

Goldberg Maier és Révai Miksa tanítók Keszthelyről. Mai örömnapunk alkalmából huszonöt évi tagtársak szivök mélyéből eredő üdvözlővel háromszoros éljenti küldenek.

Dr. Neumann Ede, főrabbi, Nagy-Kanizsa. Felekezetünk ünneplő bajnokainak üdvözlőt küldi.

Mtr. Stadler Károly, B.-Szombathely. Hazánk és felekezetünk fáradhatlan napszamosaira közművelődésünk lelkes vitézeire Isten áldását könyörgi le.

Losonez. A losonczy izr. hitközség előjárósága nevében szívélyesen üdvözljük e nemes hivatású együletet mai jubileumán; kívánjuk, hogy erkölcsileg és anyagilag hovatova erősödjen. Éljenek vezetői! Éljenek tagjai! Sternlicht Vilmos, elnök, Barta Lajos, jegyző.

Fránk Leó, a budai izr. hitközség titkára, Budapest. Hívtatalosan akadályozva lévén örömnepökben szívélyesen résztvenni, fogadják ez úton üdvözlőmet. Isten áldása kísérje tovább is üdvös működésüket!

Porges, iskolaszéki elnök, Besztercebánya. Üdvözlőt küldi és nemes törekvésük megvalósulását kívánja.

Pollák Lajos, pesti rabbi, Marienbadból. Őszinte szerencsekivánataimat a távolból.

Gyertyánffy István, Udvarhely. Az egyesületnek úgy paedagógiai, mint hazafias szempontból kiválóan sikeres működését ismerni magam is szerencsés lévén, fogadja a tisztelt közgyűlés mai szép jubileuma alkalmából legszívélyesebb üdvözetemet.

Kacz Henrik, Liptószentmiklós. Áldás reátok, százak bajnokai.

Rosenberg, hitközségi titkár, Arad. Közmívelődési jótékony működése által kiváló egyesületüket negyedszázad éves jubileuma alkalmából szívélyesen üdvözlöm és legbensőbb kívánataimat fejezem ki.

Dr. Herzog Manó, kaposvári főrabbi. A ki búban volt szántó, az legyen örömben arató; áldás és siker koronázza a közgyűlés munkásságát! Tiszta szívből kívánom.

Vajda Béla, abonyi főrabbi. Megjelenésben akadályozva lévén, üdvözetemet küldöm és azon kívánságom: „Legyen a jövő negyedszázad méltó elődjéhez!”

Bányai Jakab tanító, Nagy-Becskerek. A jubilaris gyűlést szívem mélyéből üdvözlöm, Isten áldása kísérje a szent ügy érdekében kifejtett munkát!

A hollcsi tantestület. Egyesületünk alapítóinak és hű munkatársainak lelkes „éljen!”

Dr. Klein, nagy-becskerei főrabbi. Jubileuma alkalmából fogadja szíves üdvözetemet.

Buxbaum, a pozsonyi tanítóttestület nevében. Brüder! Herzlichste Glückwünsche zum fünfundzwanzigjährigen Bestehen des Lehrervereins. Wir feiern dieses Fest im Geiste und wünschen fernerer Prosperiren des Vereins. Éljen a király, a haza és az országos izraelita tanító-egyesület!

Révai, budapesti tanító, Besztercebányáról. Távolból is szíves üdvözet a mai szép ünnepélyhez. Beruchim Habbóim! Éljen Szántó mint elnök.

Braunberg Manó Zsolna. Üdvözlését és szerencsekivánataimat küldöm a közgyűlésnek.

Lévai Izor budapesti tanító, Kecskemétről. Ma tauv uma muim sevesz achim gam jachad. Szívem mélyéből üdvözlöm az egybegyűlt kartársakat és kívánom, hogy a jubilaris gyűlés a régi békét és összetartást helyreállítsa. Előre nem látott akadályok miatt a gyűlésen meg nem jelenhettem.

Hoffmann Mór, N.-Kanizsa. Üdvözlöm az összegyűlteket jubilaris közgyűlés alkalmából. Isten áldása legyen egyetértő működésén.

Alexander Mór, Német-Keresztur. Örüljete az örvendezőkkel!

Grünfeld Mór, hitk. elnök, Miskolcz. Fogadják az egyesület anyagi és erkölcsi felvirágzását őszintén kívánó miskolczi hitközség szívélyes üdvözetét.

Hermann József, Mátészalka. Gratulálunk a jubileumhoz. Éljen Szántó!

Kohn és Kaiser tanítók, Zimony. Az összegyűlt ünneplő tanítósnak üdvözetünket.

Fischer főrabbi, Makó. Fogadják tanügyünk lelkes bajnokai, jubilaris közgyűlésükhöz a legőszintébb üdvözetemet. Elokim immochem! Isten koronázza áldásdus sikerrel ernyedetlen működésüket vallásunk diszére, a zsidóság üdvére és hazánk boldogságára.

Deutsch Salamon tanító, Ó-Becse. Üdvözet az összes jelenlevőknek. Sikeres választást kívánok!

Lakics Vendel, Keszthely. A 25 év óta hazafias szellemben működő orsz. magy. izr. tanító egyesület tisztelt tagjait kartársi szeretettel üdvözlöm, s nemzetnevelő működésükre Isten áldását kérem. A magyarországi tanítók országos bizottsága nevében.

Frank Leo, Budapest. Bártfán időző Dr. Goldberg rabbi megbizásából van szerencsém annak üdvözetét és jó kívánságait közvetíteni.

Löffler Jónás, N.-Becskekerek. Isten áldása kísérje tanácskozásukat. Viruljon az egyesület, éljen Szántó, a megválasztandó elnök.

Singer Izrael és Knopfler Sándor a tantestület nevében, S.-A.-Uj-hely. Lelkesedéssel kezet fogunk a közgyűléssel, egyesületünk megszilárdítására nézve.

Braun József, Tisza-Földvár. Több ok miatt visszamaradtam, kívánok ép egészséget, boldogságot és sikert!

Schwarcz Károly, Bacs. Üdvözet a tagtársaknak és tanügybarátoknak!

Dr. Neumann Ármin, az izr. kézműegylet nevében. Az orsz. magyar izr. tanítóegyesület negyedszázados fennállásának ünnepe alkalmából a tisztelettel alulírott magyar izr. kézmű- és földmívelési egylet, mely kulturális irányú törekvései közepette a magyar izr. tanítóknak a népnevelés, a közművelődés, különösen pedig a magyar zsidóság kulturája érdekében kifejtett önfeláldozó és sikeres működését becsülni és méltányolni tanulta, kedves kötelességet teljesít, midőn örömmel ragadja meg ezt a kedvező és örvendetes alkalmat, hogy ezen egylet összes tagjai nevében a magyar izr. tanítók iránt őszintén érzett hálás elismerésének kifejezést adjon és ünneplő egyletüknek, mely 25 éves fennállása alatt jogos testületi érdekeik hathatós tényezővé fejlődött, legmelegebb szerencsekívánatait fejezze ki. Szívünkben kívánjuk, hogy egyletük a magyar izr. tanítói kar javára erkölcsi és anyagi erőben egyaránt gyarapodjék és virágozzék, valamint hogy a magyar izr. tanítók közhasznú és hazafias működése minden időben és minden körben megtalálja azt az elismerést, melyre méltán igényt tarthat. Fogadják ismételt meleg üdvözetünket és őszinte tiszteletünk nyilvánítását. Budapest, 1892. július 3.

Dr. Vásárhelyi Domokos, hitközségi elnök, Rév-Komárom. Az orsz. izr. tanítóegyesületnek negyedszázados fennállása utáni f. hó 5-ére kitűzött jubileumához a komáromi izraelita hitközség előjáróságának szívélyes üdvözetét a mellett a hivatalos jelentésem mellett van szerencsém tolmácsolni, hogy hitközségünk az egyesület pártoló tagjai sorába osztr. ért. 5 (öt) frt évi tagsági díjjal belépett. Üdvözetem és a tek. elnökség iránti kiváló tiszteletem kifejezésével:

Blum Salamon, igazgató-tanító, Ujverbász. Mélyen tisztelt elnökség! A mi egyesületünk fennállása óta annak rendes tagja lévén, mélyen sajnálom, hogy f. hó 5-én és 6-án tartandó jubileumon és rendes közgyűlésén egészségi tekintetből jelen nem lehetek. Ez okból teljes szívemből eredő üdvözetemet levélileg köldöm, kívánván, hogy ezen ünnepély a jelen levő igen tisztelt kartársaknak és kartársnőknek, valamint a díszvendégeknek is nagy élvezetet nyújtson. A mi egyesületünk pedig mindinkább viruljon, növekedjék és gyarapodjék.

Herzl Antalné a pesti izr. nőegylet nevében. Ama szép ünnepély, melyet egyletük ma megül, örvendetes alkalmat nyújt nekünk is arra, hogy igaz rokonérzésünknek adjunk kifejezést, melylyel a magyar izr. tanítók áldásos működését kísérjük. Hiszen egyletünk működési tere és ama nemes célok, melyekért Önök küzdenek, összetalálkoznak úgy az általános emberi, mint vallási események nagy gyúpontjában. Őszinte kívánságunk, hogy Isten áldása továbbra is kísérje nemes fáradozásukat, hogy egyletük céljai megtalálják ama magasfokú elismerést és anyagi támogatást, mely megvalósításukat és intézményeik fenntartását örökre biztosítja. Fogadják ismételten nagyrabecsülésünk és rokonszenvünk igaz kifejezését.

Krausz Salamon néptanító, Lengyeltóti. Mélyen sajnálom, hogy egyletünk jubileumi közgyűlésére — hazánk zsidó tanítósa e magasztos örömnepére — nem jelenhetek meg. Az orsz. m. izr. tanító-egyesület, melynek tagja lenni szerencsés vagyok, a lefolyt negyed század alatt jelszavát: „bátorsággal, meggondoltsággal előre!”, a legteljesebb és legszebb értelemben

valósította, miről egyesületünk becses kartársaink és iskoláink szellemi haladása örvendetes bizonysgot ad. Engedje a Mindenható, hogy úgy tovább haladva szeretett magyar hazánk és felekezetünk javára mindnyájan egyesületünk kötelékében az ötven éves jubileumi közgyűlést is boldogan elérhessük. Hálás köszönetemet fejezzem ki ezennel a mélyen tisztelt közgyűlésnek azon kitüntetésért, melylyel engem az által szerencsételtett, hogy két ízben egyesületünk választmányi tagjául választott, mely eddigi tisztségemet a mélyen tisztelt közgyűlésnek szives rendelkezésére tiszteletteljesen leteszem. Ha szerencsés volnék ismét ezen minőségben megválasztatni, úgy ünnepélyesen kijelentem, hogy törekvéseim egyike leend, hogy szerény működésem által egyesületünk ezen tisztségére minél érdemesebbé legyek. Becses tagtársaim jó indulataiba magamat ajánlva jó szerencsekivánataim érzelmével.

Dr. Steinherz, főrabbi, Székes-Fehérvár. Tekintetes elnökség! Legmélyebb sajnálatomra akadályozva vagyok az orsz. izraelita tanítóegyesület jubileumi közgyűlésén megjelenni. Fogadja azért a tekintetes elnökség ezen az uton legmelegebb üdvözetemet a távolból. Forró kívánságom, hogy az orsz. izraelita tanítóegyesület Isten kiváló oltalma és áldása mellett felekezetünk dicsőségére, izmosodására és fölvirágzására sikertől sikerhez haladjon és minden lelkes zsidó hazafit elismerő hálaára kötelezzen. Isten áldja az egyesület derék vezetőit, pártolóit és tagjait, a kik sorába ezennel magamat fölvetetni kérem. Fogadja a tek. elnökség szives köszönetemet kegyes meghívásukért.

Hegyi Ignác, H.-Nánás. Mélyen tisztelt közgyűlés! Legmélyebb sajnálatomra részt nem vehetvén ama jelentőségteljes gyűlésben, engedje meg a t. közgyűlés, hogy ez úton fejezhessem ki őszinte üdvözleteimet. Isten áldása kísérje a kartársak munkálkodását. Adja az ég, hogy e fényes napot 25 év múlva újra megünnepelhessük!

Schmidl Albert, egyesületünknek 1868 óta nagylelkű pártoló tagja, Budapest. Nagybecsű meghívását f. h. 5-én tartandó közgyűlésre, melylyel az egyesület fennállásának megünnepelése is céloztatik, kézhez vettem. midőn sajnálkozásomnak adok kifejezést, hogy ezen ünnepélyen távollétem miatt részt nem vehetek, engedje meg a mélyen tisztelt elnökség, hogy őszinte és örömteljes üdvözetemet nyújtsam át. Kívánom, hogy egyesületük, mely oly sok jót és üdvöst teremtett a tanítók körében, örökké fennálljon, és hivatásának élve hitsorsosaink között tért hódolva mennél nagyobb részvétben támogatva áldásdús működését folytathassa.

Ober-Weidlingau „Sanatorium Löw.“

A rendes közgyűlés.

Elnök: Ózer Zsigmond. Jegyzőhelyettes: Erdélyi Lipót. A jegyzőkönyv hitelesítésére kiküldetik Szontagh Jenő (Szolnok) és Berger Benő (Szegszárd.) Jelen voltak:

a) budapestiek:

Adler Simon, Dr. Bak Izrael, Barna Jakab,* Barna Jónás, Bárd Rezső, Becher Jakab, Berger J. Lipót, Braun Fülöp,* Braun Mór,* Bodor Zsigmond,* Csajági Béla, Csukási Fülöp, Dallos Mór, Deutsch Ármin,* Ehrentheil Mór,* Engel Adolf, Dr. Farkas Emil,* Feldmann Mór,* Fiscber Márk, Friedländer Bernát,* Fuchs Józsefné,* Füredi Ignác, Dr. Goldziher Ignác, Grünfeld Izsák, Guttmann Zsigmond,* Győri Adolf, Halász Náthán, Hertzka Gusztáv, Hertzka János, Horovitz Simon, Hoffmann Zsigmond,* Justus Dávid,* Keleti Vilmos, Kornfeld Gyula, Kircz József, Kohányi Sámuel, Kondor Ignác, Krammer Simon*, Kurz Sámuel*, Lederer Ábrahám, Lunger Áron*, Lustig Sussmann,

A *-gal jelöltek vendégek.

Maislis Ferencz, dr. Málnai Mihály, Mandl Bernát, Mendl Lajos, Dr. Munkácsi Bernát hitk. tanf., Müller Adolf, Morgenstern Jakab, Ozer Zsigmond, Ózer Zsigmondné*, Pollák Kaim, Rotter Salamon, Schichtanz Ármin, Schön Dávid, Schön Hermin*, Schön József, Schönfeld Mariska,* dr. Schreiner Márton, Spitzer D. H., Stark Josefin,* özv. Steinerné Weisz Mariska,* dr. Steinitz Mór,* Stern Ábrahám, Stern Leona,* Stern Mór, Szabolcsi Miksa, Szántó Eleázár, Szuppan Vilmos,* Tóth József, kir. tanfelügyelő,* Ullmann Anna,* Wachsmann K.,* Weisz J. Kálmán. Verédy Károly, kir. tanfelügyelő, Wotzassek Riza,* Wolf Ármin, Tolnai J. Béla, Weber Soma. (77 köztük 28 vendég.)

b) vidékiek.

Baum Fülöp Veszprém, Bródi Ármin Pomáz, Baumhorn Ede Szolnok, Bátori Sándor A.-Irsa, Berger Benő Szegszárd, Blau Mór N.-Magyar, Blitz Samu Érsekújvár, Blumschein Lipót Esztergom, Bogner Jakab Vác, Bonis Menyhért Tolcsva, Brett Mór B.-Gyarmat, Deutsch Miksa Szentés,* Deutsch Zsigmond B.-Topolya,* Domber József Losoncz*, Deutsch Samu Szeged,* Erber Mór Gyöngyös,* Erdélyi Lipót Nyitra, Fantus Czeccilia Baja, Fächer Dezső Nagyvárad, Fejér Lipót Szécsény, Feldmann Samu Tolna, Fischer Ign. Nyitra, Fischer Lipót Luki, Fischer Mór Szatmár, Fleischmann Izrael Zsámbék, Fleischmann Lipót B.-Bánya, Frankfurter Eugenia Baja, Freudenberg Antal Losoncz,* Freudenberg Emma Losoncz,* Friedländer József Buly, Friedmann Lipót Homonna. Friedmann Miksa V.-Sellye, Fürth Samuné Érsekújvár,* Galanthai Bernát Győr,* Geiger Miksa Esztergom, Gere Antal Ozora, Gettler Ignác Mezőtúr, Goldberger Ferencz Léva,* Goldstein Simon N.-Rippény, Gömöri Ármin Kaposvár, Grünberger Izsák B.-Topolya, Guttmann Mór Soók-Szelőcze, Haas Mór Péczel, Havas Károly Komárom, Herczföld Jakab Tata, Hoch József Pécs, Kanitz Zsigmond Bölcse, Kálmán Mátyás Turkeve, Kárpáti Manó Szigetvár, Klauber Teréz Mezőtúr,* Klauber Róza Mezőtúr,* Klauber Jónás Kecskemét, Klein Izrael L. Ada, Kleinwald Frida Ó-Becse,* Kleinwald Lipót Ó-Becse, Kleinwald Lipótné Ó-Becse,* Klingenberg J. Pécs, Klingenberg Katalin Pécs,* Kohn Miksa N.-Bajom, Kohn Mór Pécs, Kohn Vilmos Pest-Vadkert, Koralek Emil Vág-Szered, Kraumer Miksa Vác, Krausz Bernát Kula, Krausz Luiza Kula,* Krausz Jozefin Péczel,* Kulka Dávid Orosztony, Lederer József Soroksár, Leitner Samu Homonna, Lippe József Debreczen,* Lippe Józsefné Debreczen,* Lipscher Jakab Zsámbék, Löwy Mór Igló, Löwy Náthán Farád, Löwinger Mór, Mandel Ignác Mohol,* Marczali Mór Szigetvár, Mendl József Párkány, Neufeld Gusztáv Érsekújvár, Neumann Ármin Arad, Österreicher Adolf Szigetvár, Offenberger Salamon Mocsonok, Polgár József Losoncz, Pollák Ignác Nagykáta,* Pollák Manó Baja,* Pollák Mór T.-Várkony,* Reisz Izsák Domony, Richtmann Samu Szentés, Ringwald Adolf N.-Szalonta, Salamon Samu N.-Kőrös,* Scheer Bernát Baja, Schiff Fülöp Enying,* Schlesinger Ármin Érd, Schlesinger Lipót Makó, Schön Bernát Győr,* Schönberger Mór Szenicz, Schulhof Lipót Ó-Moravicza, Schwarz Ignác Nyitra, Schwarz Jakab Beszt.-Bánya, Schwarz Lipót Kassa, Schwarz Sámuel Veszprém, Seltmann Lipót Párkány, Singer Adolf B.-Gyarmat, Singer Mór Boldogasszony,* Spitz Adolf Német-Palánka,* Spitzer Adolf Apostag, Spitzer Ignác Battonya, Stark Mór Szenicz, Steinhardt Márk Makó, Steinwurz Ignác N.-Perkáta, Stern Izidor Maiss, Stern Adolf Moholy, Strausz Aladár Tapolcza,* Strausz Zsigmond Zala-Tapolcza, Stricker Simon Baja, Sugár Mór Kaposvár, Szabó Adolf Jászberény, Szabó Lipót Szécsény, Szántó Ede Baja, Szántó Ede Szabadka, Szép Lipót Veszprém, Szép Lipótné Veszprém, Szontágh Jenő Szolnok, Szógyi Ignác Vágbesztercze, Taub Dávid Szentés,* Vogel Ignác Sz.-Fehérvár, Varga Erzsi Martonvásár,* Vilheim József Tata, Walder Jakab Baja, Weinberger Sámuelné Sárospatak,* Weisz Jakab Szabadka,* Weisz Miksa Galgócz, Weisz Mór Dom-

bovár, Weisz Pinkász Halas, Wiener Jakab Ersekujvár,* Wolf Adolf Szill. (135, köztük 33 vendég. A jelenvoltak száma tehát összesen 212.)

Napirend előtt Péterffy Sándor meleg szavakban üdvözli a közgyűlést az Eötvös-alap gyűjtő bizottságának nevében, mely bizottság szellemben osztozik a testvér-egyesület örömeiben.

Elnök köszöni a figyelmet és biztositja a bizottságot, mikép részvéte nagyon jól esik a zsidó tanítóságnak, különösen azért is, mert az Eötvös-alap áldásában a mi gyermekeink és özvegyeink is részesülnek. Hiszen a hazai tanítók *egyek* érzületökben, *egyek* törekvésükben ők nem ismernek fetekeze- teket, hanem testvérek és egyetértenek ott, hol a népnevelés szent ügyének fejlesztése és emberbaráti kötelességek teljesítése forog kérdésben. A küldők- nek forró üdvözlétét küldi a közgyűlés.

A számvizsgáló bizottságba megválasztatnak: Spitzer Ignác (Battonya), Berger J. Lipót (Budapest), Schulhof Lipót (Ó-Moravicza), Schlesinger Lipót (Makó) és Kornfeld Gyula (Budapest). A megválasztott bizottsághoz Tolnai J. Béla pénztáros indítványára csatlakozhatik bárki, a ki az egyesület ügy- kezelésével és beléletével megismerkedni kívánkoznék.

Dr. Kohn Sámuel főrabbi urhoz Klingenberg Jakab, Klauber Jónás, Schwarz Lipót és Schön Bernátból álló küldöttség menesztetett, mely kül- döttség tisztjében eljárván, jelenti, hogy a tudós rabbi nagyon megtisz- telve érezte magát és igéri, hogy tetteleg csak ezután lesz alkalma az egyesület anyagi érdekeit előmozdítani. A templomban tartott beszéd kéziratát nem adhatja most át, miután alkalmi beszédekét ő nem szokta leírni, ez a fővárosban sokszor lehetetlen is volna, de a beszéd vázlata az alkalmazott héber idézetekkel együtt kezei közt vannak, ezek nyomán a beszédet legközelebb leírja és az egyesületnek rendelkezésére bocsátja. (Éljenzés.)

Stern Ábrahám indítványára elhatároztatott, miszerint Dr. Bánóczy be- széde külön lenyomatban a derék szerzőnek tiszteletünk jeléül 200 példány- ban megküldendő. Itt Csajági Béla kezd elnökölni.

Schön József előadja az ujonnan kidolgozott alapszabálytervezetet és hosszabb, világos, szabatos megokolás után a közgyűlés azt általánosságban, a részletes tárgyalás alapjául elfogadja. A részletes tárgyalás kisebb-nagyobb vitákra szolgáltatott alkalmat, olyannyira, hogy az napon több módosítás mellett, melyekhez előadó is hozzájárult, csak az első 6 szakasz volt letár- gyalható.

A számvizsgáló bizottság beterjeszti jelentését és az, következő jegyző- könyv felolvasatván, egyhangulag örvendetes tudomásul vétetett.

Jegyzőkönyv.

Alulirottak ezennel tisztelettel jelentjük, hogy kiküldetésünkben eljárván, 1889. évi augusztus 22-től 1892. év július 1-ig terjedő számadásait tüzetesen és behatóan átvizsgáltuk, azokat helyeseknek és rendben levőknek találtuk, minek következtében véleményezzük, hogy Tolnai J. Béla egyl. pénztáros urnak a szokásos óvás fenntartása mellett a felmentés megadassék.

Egyuttal felemlítjük, hogy folyó 1892. év első felére vonatkozó fő és mellék könyvek egyes tételeit összehasonlítottuk és minden tekintetben rendben találtuk.

Kelt Budapesten, 1892. év július 5-én.

A számvizsgáló-bizottság:

Spitzer Ignác,
b. elnök.

Schulhof Lipót,
Kornfeld Gyula.

Berger J. Lipót,

Julius hó 6-án.

Elnök: Ozer Zsigmond. Jegyzőhelyettes: Erdélyi Lipót.

Elnök megnyitván a közgyűlést, napirend előtt Baum Fülöp Veszprémből indítványozza, miszerint az ünnepélyes diszülésen, valamint az isteni tiszteleten tartott beszédek, illetőleg szónoklatokat, külön füzetben adja ki az egyesület. A tiszta jövedelem a zsidó-tanítói-árvaház alapjának gyarapítására fordíttassék.

Az alapszabályok folytatólagos módosítása újra élénk vitákra szolgáltatott alkalmat és ezen kisebb-nagyobb viták között az alapszabályok letárgyaltak. A vita végén Schön József előadó megéljeneztetett.

Csukási előadja az árvaalap ügyét, a gyűjtések eredményét és a központi választmány e tekintelben tett és ezután teendő intézkedéseit, minek kapcsán a közgyűlés utasítja a központi választmányt, hogy a miskolczi tanítókat szólítsa fel a gyűjtött pénzek szives beszolgáltatására; másodsor határozatba megy, hogy addig, míg az alap tízezer forintra nem emelkedik, az alaphoz nyulni nem szabad; végre, hogy az alapot minden tisztességes uton-módon gyarapítani ki-ki erkölcsi kötelességének ismerje. Ennek kapcsán Baum Fülöp indítványára veszprémi Krausz A. Fia cégnek jegyzőkönyvileg köszönet szavaztatik az árvaház ügyének elősegítéseért. Egyszersmind köszönet szavaztatik az egyeseknek, hitközségeknek, tanítótestületeknek, társulatoknak, a kik a zsidó tanítóság ezen szép intézményének létesítését kegyes adományaikkal gyámolították, nevezetesen kiemeltetett a veszprémi tanítótestület, Reif Jakab, dr. Stadler Károly, Bakony-Szombathelyen, a ki két irodalmi becsesel bíró munkáját az árvaalap céljaira felajánlotta.

A Szántó-Eléázár alapítvány esedékes 3 évi kamatját, 75 frtot a közgyűlés egyhangulag Erdélyi Lipót nyitrai tanítónak ítélte oda, mint a ki az utolsó 3 évben a zsidó felekezeti tanügy terén kifejtett kiváló működése által erre érdemesítette magát. Ozer Zsigmond most befejezettnek tekinti ténykedését az egyesület vezetésében és úgy a saját, mint az egész tisztikar nevében leköszön és a tisztségeket leteszi a közgyűlés kezeibe. A leköszönés után nyomban Schön Bernát emel szót és igazán szívből fakadt és szívhez hatott szavakban méltatva a lelépő elnök és társainak ügybuzgó, lelkes, erélyes, sokszor önfeláldozással való szeretettel párosult működését, indítványozza, hogy elnöknek és az egész tisztikarnak jegyzőkönyvileg köszönet szavaztassék. „Kevés az — ugymond — a mit tett szolgálataival szemben jutalmul nyujthatlunk; de legyen meggyőződve, hogy ércszobornál is maradandóbb emléket biztosított magának szíveinkben és a magyar zsidó tanítóság, valamint egyesületünk évkönyveiben.” A lelkesedés, melyre e beszéd akadt, leírhatatlan, még dr. Goldziher Ignác, dr. Munkácsi Bernát és Tenczer Pál is meg volt hatva, látván, hogy a lelkiismeretes elnököt mily gyémántnál is többet érő hálával jutalmazzák.

A tisztujítás megkezdése előtt Tenczer Pál korelnöknek megválasztván, indítványozza, hogy tetézzé a közgyűlés eddig elért, minden várakozást felülmuló szép sikereit azzal, hogy ejtse meg a választást egyhangulag. Közfelkiállítás útján a következőleg ejtetett meg a választás:

Elnök: Szántó Eleázár.

Aelnökök: Csajági Béla és Reif Jakab.

Pénztáros: Tolnai J. Béla.

Ellenőrök: Schön József és Győri Adolf.

Központi választmány:

1. Adler Simon	11. Lederer Abrahám
2. Dr. Bak Izrael	12. Lévai Izor
3. Dr. Bánóczy József	13. Dr. Málnai Mihály
4. Barna Jónás	14. Mandl Bernát
5. Bein Károly	15. Morgenstern Jakab
6. Csukási Fülöp	16. Ózer Zsigmond
7. Dallos Mór	17. Révai Miksa
8. Halász Náthán	18. Stern Ábrahám
9. Kondor Ignác	19. Tencer Pál
10. Kornfeld Gyula	20. Weber Soma

Póttagok:

1. Schichtanz Ármin	3. Kuttner Miksa
2. Bárd Rezső	4. Herzka Gusztáv
5. Berger J. Lipót	

Vidéki választmány:

Herzfeld Jakab, Tata	Neufeld Gusztáv, Érsekújvár
Schön Bernát, Győr	Munk Béla, Trencsén
Havas Károly, R.-Komárom	Schwarz Ignác, Nyitra
Gömöri Ármin, Kaposvár	Löwy Mór, Igló
Berger Benő, Szegzárd	Neumann Ármin, Arad
Baum Fülöp, Veszprém	Bányai Jakab, Nagy-Becskerek
Klauber Jónás, Kecskemét	Hirsch Adolf, Mezőtur
Walder Jakab, Baja	Bún Samu, Nagy-Kanizsa
Kramer Miksa, Vác	Kacz Henrik, Liptó-Szt.-Miklós
Szántó Ede, Szabadka	Bónis Menyhért, Tolcsva
Erdélyi Lipót, Nyitra	Weisz Miksa, Galgóc
Koralek Emil, Vág-Szered	Scheer Bernát, Baja
Schwarz Lipót, Kassa	Rechnitz Adolf, Besztercze-Bánya
Szép Lipót, Veszprém	Brett Mór, B.-Gyarmat
Klingenberg Jakab, Pécs	Polgár József, Losoncz
Szontágh Jenő, Szolnok	

Póttagok:

Kohn Vilmos, Vad-Kert	Keleti Sándor, Sátoraljauhely
Wolf Adolf, Szill	Schorr Ármin, Pápa

Az ujonnan megválasztott elnökért Ózer Zsigmond vezetése alatt küldöttség ment, mely küldöttség rövid idő alatt Szántóval együtt a terembe lépve, zajos éljenzéssel fogadtatott. Tencer Pál üdvözli Szántót a közgyűlés nevében, mire ez meghatottságtól reszkető hangon köszönét fejezi ki a megtiszteltetésért, és megigéri, hogy egész erejét fel fogja használni az egyesület felvirágozása érdekében. „Életem legszebb percze — úgy mondá a többek között — a mostani, midőn kartársaim megtisztelő bizalma felém fordul. De ne gondolják, hogy én azóta, hogy az egyesület elnökségétől visszaléptem, nem tanultam. Tanultam felejtani és felfogni a közmondás igazságát:

אם אין אני לי מי לי

A most lelépett tisztikartól tanultam meg, hogyan kell a magunk érde-

kében sikra szállani és egész odaadással dolgozni. Fogadják ismételve mélyen érzett hálám gyenge kifejezését. (Lelkes éljenzés.)

A napirend utolsó pontja, Seltmann Lipót előadása az ifjusági irodalomról, az előre haladott idő miatt elmaradt, az értekezés azonban az „Értesítő“-ben közzé lesz téve, hogy esetleg, a kinek tetszésében áll, hozzászólhasson. Ózer végre köszönetet mond a fővárosi hitközségnek a tanácskozási terem átengedéseért; Wahrmann Mór országgyűlési képviselőnek, ki az ünnepélyes isteni tisztelet alkalmával jelenlétével a tanitóságot megtisztelte; továbbá köszönetét tolmácsolja azon hitközségeknek, melyek a tanítókat utiköltséggel ellátták. Ezen derék hitközségek a következők: Baja, Battonya, Kassa, Kaposvár, Mocsonok, Ó-Moravicza, Nyitra, Ó-Becse, Tolna, Szabadka, Szegzárd, Szécsény, Szigetvár és Vág-Sellye.

Ezzel a közgyűlés véget ért és a jelenvoltak azon édes öntudatban távoztak, hogy az egyesület szép zászlója edzett harcosok kezébe adatott, és hogy a béke, mely nélkül nagyot és dicsőt alkotni nem lehet, helyreállt. Lengjen a zászló magasan, csoportosuljunk alája tömegesen, hiszen előttünk a küzdés, előttünk a pálya, az erőtlen csügged, az erős megállja.

Sch. B.

Közgyűlés után bankettre ^{*}sereglettek ^{*}egybe a tanítók a Wassermann-féle vendéglő udvari helyiségében. A felköszöntők sorát Schön József nyitotta meg, bemutatva Pósa Lajost, a magyar ifjuság és dalköltészet eme kiváló apostolát. Pósa rögtön válaszolt és a zsidótanítókat élteté, mint a magyar irodalom hűséges ápolóit, a hazafias szellem ébresztőit. Csukási szépen átgondolt felköszöntőben a választásokról emlékezik meg és kifejti, hogy a s. avazás azért volt oly lélekemelő — mert mindenkit a szükséges béke szelleme hatotta át és mindegyik az egyesület érdekeit tartotta szem előtt, mely miatt háttérbe szorult minden, minden. A jövedelmi forrásokat jó volna szaporítani. Magunk között látja az egyesület jövedelmének főforrását, a Singer és Wolfner cégnek képviselőjét; erre emeli poharát. Wolfner nem szokott beszélni, de annál többet tenni. Igéri, hogy részéről mindent el fog követni az egyesület felvirágozásáért. Schön Bernát Pósa Lajos felköszöntőjéből kiindulva, újra a választásokra tér és szívére köti az ujonnan választott tisztikarnak, hogy őrizték a békét, őrizték a zászlót, hogy mocsoktalanul adhassák ismét vissza azok kezébe, kik alatta elszántsággal küzdöttek. Nagy volt a küzdelem, nagy volt a harcz, annál édesebb a győzelem. Az új tisztikarra üríti poharát. Fischer, nyitrai körelnök, ki egy évtized előtt még tökéletes német volt, folyékony, szabatos magyarsággal e hazai zsidótanítók szép egyetértését élteté.

Bárd Szántóra emelé poharát, mint azon férfiúra, ki az egyesület szolgálatában megőszült és most mégis ifjui lelkesedéssel lép actióba.

Barna Jónás erre oly dictióra gyujtott, mely akármely országos képviselőnek is becsületére vált volna. Az osztracizizmusról beszélve, jelzé, hogy a nép nagyon könnyen hevül, bizonyos jelszó után indul, gyakran olyan jelszó után is, mely a valósággal ellenkezik. Szántó önkényt számkivetésbe ment, de az a kitüntetés érte, hogy társai visszahívták és ő kiállott a sorompó elé. Azt kívánja, hogy alkotmányos, üdvös vezetés által nyerje meg azok szeretetét is, kik ellenfelei voltak és szóló maga lesz az első, a ki őt hálás tisztelettel fogja elhalmozni. Éljen Szántó!

Wolf Adolf (Szill) sikerült felköszöntője körülbelül ez volt: „Sok szép felköszöntő hangzott el már és sajnálattal kell megjegyezni, hogy azon férfiúról ki egyesületünk életében oly nagy szerepet játszott, ki lankadhatlan buzgalommal, fáradságot nem ismerő kitartással mindig csak az egyesület javát mozdította elő, csak a közgyűlésen lett említés téve. Érti egyesületünk volt buzgó elnökét, Ózer Zsigmond urat. Ezt helyre pótolni, mintegy

szent kötelességnek tartja és helyén valónak találja báró Eötvös Józsefnek egy idézetét alkalmazni: „Ha igaz, a mit Schiller oly szépen mond, hogy ki a saját korában a jobbaknak eleget tett, az élt minden kornak, akkor bizonyos, igaz az is, hogy, ki saját nemzetisége iránt teljesítette kötelességét, leróta tartozását az egész emberiség iránt.“ Ezen idézetét alkalmazva a volt elnökre, Ózer Zsigmond urra, kifejti, hogy nemcsak a jobbaknak tett eleget, hanem teljesítette kötelességét egyesületünk, hazánk, telekezetünk iránt s így méltó arra, hogy őszinte tisztelettel viseltessünk iránta, méltó arra, hogy neve a kezdeményezők sorában említettessék. Az igen tisztelt társaság érzelmeit véli tehát tolmácsolni, midőn azt kívánja, hogy a Mindenható volt elnökünket, Ózer Zsigmond urat, sokáig, a legkésőbb korig boldogan és elégedetten éltesse! (Viharos éljenzés.)

Pollák Manó (Létény) a hölgykoszorut élteté.

Schön József a vidéki, bátyja, Bernát a fővárosi tanítókat élteté, utóbbi azt kívánva, hogy a főváros derék tanítói legyenek a vidékiek mintái, példái, tanácsadói, ők legyenek a forrás, melyből ki-ki lelkesedést, buzgalmat és legalább néhány cseppnyi idealismust meríthessen.

Stark Mór Szeniczről a zsidó tanítókra emeli poharát, Scheer Bernát Baja a tisztikarra, majd a tanítók tekintélyére iszik. Éltették ezután a közoktatásügyi minisztert, Lakics Vendelt, Péterfi Sándort, Tenczer Pált, titkárt stb.

Ezzel befejezhetnők a tudósítást, de vétkeznénk a reporteri kötelesség ellen, ha egy epizódot elhallgatnánk, mely az egész sikerült estély egyik fénypontját képezé.

Pósa Lajos ugyanis humorosan felköszönté Schön Bernátot, oly derűséget keltve classikus nyelvezetével, hogy az egész társaságot felvillanyozta. Schön Bernát nyomban visszavágott, komolyan, érdekesen, lelkesen. A Talmud egyik elbeszéléséből kiindulva, oly lelkesedésre ragadta a társaságot, hogy a mellékasztalok mellett ült vendégek, nem tanítók is tapsoltak.

Ebben a derült hangulatban érkezett Deutsch Soma (Szeged), ki úgy talpraesett beszédével, mint kitűnő énekével, kivált cigánynótájával, általános tetszést aratott. A szép multság majdnem pittymallásig tartá együtt az egész társaságot. Ez volt méltó vége a szép napnak.

Az emberszeretetre való nevelés.

(Folytatás)

Minden hazafi és emberbarátnak szent kötelessége ezen veszélyes társadalmi bajok gyógyításához hozzájárulni. Ezen bajok okaihoz tartozik az egoizmus, az irigység, a lelkiismeretlenség az elvadultság és az emberszeretet hiánya. Minél jobban fognak csökkenni ezen most nevezett bajok, betegségek, annál jobban és biztosabban fog a társadalom gyarapodni. E kívánatos állapothoz az általános béke, az emberszeretet előmozdításához az iskola is járulhat.

Természetes, hogy a népiskola feleljen meg a jelen korszak igényeinek; legyen mindenekelőtt *általános népiskola* a szó szoros értelmében, minden gyermek számára vallás, rang és vagyonkülönbség nélkül, *de a tehetség tekintetbe vétele mellett.*

Oly korszakban, melyben az egyenlőség és a testvériség eszméit hirdetik, melyben az általános hadkötelezettség elve uralkodik, a separatizmus, az elkülönítés eszméjének nincs értelme. Már a gyermekeket is szoktatni kell az egyetértésre és együttélésre; gyakorolni a kölcsönös becsülésben és szeretetben és csakis az általános emberszeretet fogja e társadalmi bajokat gyógyítani.

Az oktatás mellett azonban, szükséges az erkölcsös családi élet és a gyerme-

kek iránti szeretet, a jóindulat, a jószívűség, a könyörület, a jótékonyság szép példáiról gondoskodni. De épen ebben rejlik a főakadály. A háziasszony bánásmódja a cseléd iránt, a mesterember viselete tanoncza iránt, a munkaadó és a munkás közötti feszült viszony, a munkások, a segédek, a szegények érzelmeinek, gondolatainak vad kifejezései, ezeknek bűnös tervei, kegyetlen cselekedetei valóban rossz például szolgálnak a felserdülő gyermekeknek.

Mily kínos benyomást gyakorolnak ezen szomorú viszonyok az emberbarátra, ha látja, hogy épen azon sok rossz példa úgy hat az ártatlan gyermekre mint a méreg a testre.

Ha pl. azt olvassa, hogy Párisban egy anarchistát fogtak el nyolcz esztendő-s-fiával együtt; és midőn a bíró ehhez a 8-éves gyermekhez egy kérdést intéz, ez a következő megrendítő feleletet adja: „Ön elfoghat százakat; de ezek helyébe ezrek nőnek. Éljen a dinamit, éljen az anarchia!”

A társadalomnak gondoskodnia kellene, hogy ily szerencsétlen gyermekek más körökbe jussanak, hogy ártatlan szívük meg ne romoljék, eszük ne tereltessek rossz irányba azon mindennapi rossz példák által. Különösen arról kellene gondoskodni, hogy a nép gyermekei a 12—18 életévükig jobb, czélszerűbb és tervszerűbb felügyelet alatt álljanak.

Az ifjuság nagyobb része épen a legveszélyesebb korban, a serdülés, phantázia, az öntudat kezdetének korában egészen magára van hagyva. És épen ezen korban kellene az ifjuság eszét felvilágosítani, erkölcsi, nemzetgazdasági és alkotmánytani ismeretek által, hogy a jó- és rosszról való belátásuk táguljon, a jó elvek száma gyarapodjék, önismeretük erősödjék, hogy az erkölcsös és erkölcstelen tett fölötti ítéletük tisztuljon és altruistikai érzelmeik erősödjék.

Éppen ezen korban kellene az ifjuságot közös játék, torna, dal és olvasó egyletek által a jóra, az erkölcsre, a szolgálatkésztségre, a barátságra, a felebaráti szeretetre szoktatni, hogy morális erejük növekedjék, hogy az önművelési, az önkormányzási tehetség erősödjék és hogy képesek legyenek a socialistikai hamis felszólításoknak az anarchia örült izgató csábításainak ellentállni.

(Folytatása következik.)

Levelezés.

Tekintetes szerkesztőség!

Becses lapjának tegnapelőtt megjelent *jubileumi* számában az egyesület 25 évi működését leíró cikk folyamán többször csekély személyemről is méltóztatik említést tenni.

Ha a tisztelt szerkesztőség szerény nevemet egyáltalán fel nem hozza, biztosítom, hogy egyetlen szóval sem recrimináltam volna. Hiszen én, mint egyesületünknek igénytelen közlegénye, szeretett *izraelita* tanítótársaim részéről semminemű elismerésre nem merészkedném igényt tartani. De ha már az összesség érdekében kifejtett parányi működésemről említés tétetik, szeretem, ha ez *helyesen* történik. Azért is bátorokodom a tek. szerkesztőséget különösen a következőknek szives helyreigazítására teljes tisztelettel felkérni.

1.) Az általam 1866-tól kezdve szerkesztett és *saját költségemen* kiadott, *édes hazánk nyelvén elsőnek megjelent zsidó tanügyi folyóirat* czime nem „Zsidó népiskola“, hanem „*Izraelita Magyar Néptanító*“ volt. Megengedem, hogy ezt tudni vagy *nem* tudni, sokakra nézve közönyös lehet; reám nézve nem az.

2.) A magyar fordítású „Szidur“ kiadása ügyében a választmány csak akkor határozta el magát a *pályázat* kihirdetésére, mikor én, az egyesületünk kebelében utóbb lezajlott zivatar kitörését előre látva, az egyesületet a velem szemben elvállalt minden kötelezettsége alól — csakis a béke kedvéért — önként feloldottam. Azt az egyet azonban legott kikötöttem magamnak, hogy

az egyesület *paedagogiai szakosztálya részéről helyeselt és a választmány által elfogadott* tervrajzom alapján szerkesztett „Szidur“-t bármikor magam kiad-
hassam. És e jogommal legközelebb élni is fogok.

A többit illetőleg, lesz szerencsém legközelebb az említett, ép oly érde-
kes, mint érdemes cikk tisztelt írójának ide vágó hiteles kútforrásokat kezére
bocsátani, a melyek alapján szép dolgozatát — tudom — maga is szívesen
a *valódi* tényállásnak megfelelően ki fogja egészíteni.

Budapest, 1892. július 7-én.

Kartársi üdvözlettel
Hálás Nátán, igazgató.

Pénztári ügykezelés 1892. év első felében.

Bevételek:

Egyenleg a múlt évről ...			560.70
1. Rendes tagdíjak	318.—		
2. Pártoló tagdíjak	205.—		
3. Alapító tagdíjak	200.—		
4. Adományok az árvaalagra	813.11		
5. Takarékpénztári kamat	41.90		
6. Singer és Wolfner fizetése	1000.—		
7. Hirdetési díjak	20.—		
8. Előleg-törlesztés	60.—		
9. Takarékpénztári kivétel	475.40	3133.41	3694.11
			<u>3694.11</u>

Kiadások:

1. Özvegyi díjak	600.—		
2. Segélyezések a) rendes ...	559.60		
b) Lederer-alap.	50.—		
c) Gans Dávid-alap.	16.50		
3. Értesítő	405.11		
4. Kezelés a) rendes fizetések	236.65		
b) levelezés és apró költségek	150.64		
c) rendkív. kiadások	35.—	422.29	
5. Szidur számla	15.—		
6. Fizetési előleg	50.—		
7. Betét a m. jelzlg.-bankba	1000.—		
8. Betét a takarékpénztárba	300.—	3418.50	
Egyenleg a j. hóra		275.61	3694.11
			<u>3694.11</u>

Budapest, 1891 július 1.
Morgenstern Jakab, egyes. titkár.

Tolnai J. Béla, egyes. pénztáros.

Egyesületi élet.

A teljes választmány július 4-én ülést tartott, melyben jelen voltak elnö-
kőn és jegyzőn kívül: Klingenberg Jakab, Lederer Ábrahám, Schön Bernát,
Walder Jakab, Baum Fülöp, Scheer Bernát, Erdélyi Lipót, Neufeld Gusztáv,
Tolnai J. Béla, Brett Mór, Neumann Ármin, Csajági Béla, Schön József,
Adler Simon, Csukási Fülöp.

Tárgyaltatott a Szántó-Eleázár alapítvány ügye Határozatba ment, hogy
esedékes kamatainak élvezésére Erdélyi Lipót ajánlatik a közgyűlésnek;

továbbá, hogy az erre vonatkozó alapító-levél azon pontja, mely az odaitélé módozatára vonatkozik, Szántó Eleázár hozzájárulásával módosítandó.

A teljes választmány a következőket ajánlja a közgyűlésnek, hogy az egyesület tiszteletbeli tagjainak sorába iktassa: Gróf Csáky Albin, vallás- és közoktatásügyi miniszter, Hirsch Mór báró Párisban, Ózer Zsigmond és Szántó Eleázár.

A teljes választmány felhatalmazza az elnökséget, hogy özvegy Deutsch Henriknétől vegye meg a raktárában levő és boldogult férje által kiadott magyar fordítású bibliákat a haftarákkal együtt.

Az egyesület kötelékébe felvételik orvosi bizonyítvány alapján Kemény Simon Bátorkezsen működő tanító, mint rendes tag és Szabolcsi Miksa lapszerkesztő mint pártoló tag.

Titkár részére, a ki az utolsó 2 évben a jubileum rendezése körül rendkívüli nagy tevékenységet fejtett ki, *tiszteletdíj* czimen száz forint szavaztatik meg egyhangulag.

V E G Y E S E K.

— Tisztelettel jelentjük, hogy az „Értesítő“ legközelebbi száma csak szeptember elején fog megjelenni. Az egyesületi elnökséghez szóló mindenféle postaküldemény VII., sip-utcza 12. sz. alá czimzendő.

— Elhalálozás. Flesch Miksa, egyesületünknek annak megalapítása óta volt rendes tagja, a pesti izr. hitközség fiúiskolájának 31 éven át volt buzgó tanítója, június hó 12-én, tevékeny életének 67-ik évében jobb létre szenderült. A temetésen, melyen kartársai és számos tisztelői jelen voltak, dr. Kohn Sámuel méltatta a megdicsőült érdemeit. Áldás és béke poraira!

— A múlt számban közzétett azon névsorból, melyben egyesületünk tiszteletbeli tagjai fel vannak említve, a legnagyobb sajnálatunkra Vitt Manó ur neve kifelejtetett, a ki 1886-ban tartott közgyűlésünkön egyhangulag választatott meg tiszteletbeli tagjaink sorába. Midőn ezt helyrehozzuk, szives elnézését kérjük egyesületünk e kiváló tagjától.

— Tisztelt kartársaink tudomására hozzuk, hogy az új választmány csak szeptemberben tartja alakuló gyűlését; miért is szünetünk alatt a választmány elé tartozó ügyek elintézését nem nyerhetnek.

— Rechnitz Adolf besztercebányai kartársunkat súlyos csapás érte, amennyiben 14 éves leányát ragadta ki a kérlelhetetlen halál az élők sorából. Fogadja a mélyen sujtott kartárs részvétünk legőszintébb kifejezését.

— Mindazok, kik diszgyűlésünket üdvözlétünkkel megtisztelni szivesek voltak, fogadják e helyen forró köszönetünket.

— Az iskolai értesítőkről szóló ismerteléseket a jövő számban folytatjuk.

Szerkesztői üzenetek.

Neufeld G. Érsekújvár. Gyönyörű héber költeményét örömmel és élvezettel olvastuk; de térszűke miatt sajnálatunkra nem hozhattuk. — **Stein Sám. Berlin.** Üdvözlété a távolból nagy lelkesedést szült köreinkben, igen jól esett szívünknek látni azt, hogy útőereiben magyar vér pezseg és hogy német városban is csak bunda marad a bunda. — **Weiss J. Szabadka.** A kérdéses ügyben kérjük óhajaikat ismételve tudomásunkra juttatni.

PÁLYÁZAT.

A b.-gyarmati izr. iskolánál f. é. szeptember 1-jére egy **kézimunka tanítónői állomás** betöltendő. Évi fizetése 400 frt. Képezdevégzett tanítónők sziveskedjenek az izr. iskolaszékhez czimzett folyamodványukat egyéb bizonyítványokkal együtt f. é. július 15-éig alulirothoz beküldeni.

Szilágyi Mór,
iskolaszéki elnök.

Schlesinger Ignác nyomdája, Budapest, rostély-utcza (Károly-kaszárnya).